

**POLSKA KSIĘGA STADNA
KONIKÓW POLSKICH**

**PROGRAM HODOWLI ZACHOWAWCZEJ
KONIKÓW POLSKICH**

Opracował zespół w składzie:

Tadeusz Jeziński – Przewodniczący

Zbigniew Jaworski

Marian Kaproń

Stanisław Łukomski

Jan Słomiany

Warszawa 2012

I. Program hodowli zachowawczej koników polskich

1. Wprowadzenie.

Koniki polskie są jedyną rodzimą, pierwotną rasą koni wywodzącą się bezpośrednio od dzikich tarpanów, które do końca XVIII wieku można było spotkać na lesistych obszarach dawnej Polski, Litwy i Prus. Po swoich dzikich przodkach odziedziczyły charakterystyczne myszate umaszczenie, z ciemną pręgą biegnącą przez grzbiet. Charakteryzują się dużą wytrzymałością, odpornością na choroby i łatwością w przystosowaniu się do ciężkich warunków bytowania.

Księgi stadne dla tej rasy są wydawane od 1962 roku. Krajowa populacja koników polskich (wg danych za 2010 r.) liczy obecnie około 150 klaczy i 40 ogierów w państwowych ośrodkach hodowli zachowawczej oraz około 550 klaczy i 130 ogierów w hodowli terenowej. Pomimo tendencji wzrostowej, liczebność koników polskich zgodnie z założeniami przyjętymi w Programie FAO dla Zachowania Zasobów Genetycznych Zwierząt Gospodarskich w oparciu o Konwencję o Różnorodności Biologicznej, klasyfikuje tę rasę jako zagrożoną wyginięciem (liczącą poniżej 1000 samic).

2. Cel hodowlany.

„Program hodowli zachowawczej koników polskich” prowadzony jest w celu zachowania rasy, jej pierwotnych cech odziedziczonych po tarpanach i różnorodnych możliwości użytkowania. Dotyczy on ogierów i klaczy uczestniczących w rozrodzie, wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) i klaczy (GI) oraz działu dodatkowego księgi klaczy (GII). „Program hodowli zachowawczej koników polskich” służy do doskonalenia rasy i uczestnictwo w nim jest dobrowolne.

Główne cele hodowli zachowawczej koni rasy konik polski to:

2.1. Zachowanie i w miarę możliwości powiększenie liczebności rasy koników polskich jako rezerwy genetycznej, zwiększającej różnorodność genetyczną ras i typów koni, a także jako reliktu rodzimej hodowli, zgodnie z ogólnymi wytycznymi Światowej i Krajowej Strategii Ochrony Różnorodności Biologicznej.

2.2. Utrzymanie na odpowiednim poziomie wewnątrzrasowej zmienności genetycznej dla zagwarantowania możliwości dalszej pracy hodowlanej w rasie koników polskich.

2.3. Utrzymanie i utrwalenie cech genotypowych i fenotypowych koników polskich takich jak:

- charakterystyczny typ i pokrój
- przystosowanie dla miejscowego środowiska, w tym do chowu bezstajennego

- niewielkie wymagania odnośnie żywienia i pielęgnacji
- zdrowotność
- dobra płodność
- przydatność do użytkowania zaprzęgowego
- przydatność do użytkowania wierzchowego (jeździectwo rekreacyjne, rajdy konne, hipoterapia)
- żywy, lecz zrównoważony temperament
- łagodny charakter

oraz konsekwentne dążenie do ujednolicenia typu rasowego, w tym do eliminacji odmian.

Ze względu na specyfikę hodowli zachowawczej, poszczególne cechy będą zachowane (utrwalone) na obecnym poziomie lub doskonalone (ruch i cechy związane z użytkowaniem rekreacyjnym), jednakże bez zasadniczej zmiany typu konika w związku z aktualnie preferowanymi rodzajami użytkowania.

W „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” wyróżnia się trzy odrębne sposoby (systemy) hodowli tzn.:

- hodowla rezerwatowa systemem półnaturalnym, bezstajennym (w naturalnym środowisku leśnym lub łąkowo-leśnym, w otoczeniu innych dziko żyjących zwierząt, w grupach haremowych - tabunach). Uznanie hodowli za rezerwatową, wraz z zatwierdzeniem programu hodowlanego danego ośrodka, potwierdza Komisja Księgi Stadnej Koni Rasy Konik Polski.
- hodowla bezstajenna (chów bezstajenny na dużych pastwiskach z ewentualnym wykorzystaniem wiat lub naturalnych zadrzewień, w których konie mogą znaleźć schronienie podczas niekorzystnych warunków pogodowych)
- hodowla stajenna, w której zaleca się ograniczenie chowu alkierzowego i stosowanie chowu wolnowybiegowego.

W hodowli stajennej możliwe jest używanie materiału hodowlanego, pochodzącego zarówno z hodowli stajennej, jak i pozostałych systemów hodowli.

W hodowli rezerwatowej zaleca się używanie tylko materiału hodowlanego, pochodzącego z hodowli rezerwatowej. Wyjątkiem (po akceptacji przez Komisję Księgi Stadnej opracowanego dla danego ośrodka programu hodowlanego) może być materiał hodowlany pochodzący z pozostałych systemów hodowli, który wpłynie na zwiększenie różnorodności genetycznej populacji rezerwatowej.

Elementy programu hodowlanego mogą być wspólne dla hodowli rezerwatowej, bezstajennej i stajennej. W przypadku różnic w elementach programu hodowlanego dla trzech typów hodowli, zostaną one podane oddzielnie dla każdego typu hodowli.

Prowadzący księgę (PZHK) powołuje Komisję Księgi Stadnej Koni rasy konik polski. Komisja reprezentuje hodowców koni tej rasy. W jej skład powołuje się uznane autorytety z dziedziny hodowli i użytkowania koników polskich. Komisja działa na podstawie regulaminu uchwalonego przez prowadzącego księgę.

3. Wzorzec rasy, budowa, pokrój oraz minimalne wymagania co do wartości użytkowej.

Wzorzec rasy został określony zgodnie z opisem rasy zawartym w Księdze Pochodzenia Koni Rasy Konik Polski w odniesieniu do wyglądu zewnętrznego oraz umaszczenia (pkt. 2.F. oraz pkt. 2.H. Księgi Pochodzenia)

W hodowli czystorasowej koników polskich, wpisywanych do działu głównego księgi klaczy (GI) i działu głównego księgi ogierów (G) oraz kwalifikowanych do uczestnictwa w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”, będą dopuszczane wyłącznie osobniki maści myszatej z pręgą, bez odmian. U klaczy wpisywanych do działu dodatkowego księgi klaczy (GII), dopuszcza się drobne odmiany na głowie (siwizna, kwiatek, gwiazdka) i kończynach (piętka, piętki).

Maść myszata może być o odcieniu od jasnomyszatego do ciemnomyszatego lub o odcieniu bułanomyszatym.

W grzywie i ogonie dopuszczalne są jasne włosy.

Pożądanym jest typ pokrojowy konia pierwotnego z obfitym uwłosieniem grzywy i ogona. Dopuszczalne są nieco szlachetniejsze głowy oraz niewielka rozbieżność przednich kończyn i szablatość tylnych kończyn.

Standard wzrostu w kłębie koni dorosłych (4 – 5 letnich) mierzonych laską zoometryczną ustala się na 130 – 140 cm.

Minimalny obwód nadpęcia koni dorosłych (4 – 5 letnich) powinien wynosić dla ogierów 17,5 cm, a dla klaczy 16,5 cm.

W przypadku osobników cennych genetycznie, wyraźnie zwiększających różnorodność genetyczną tej rasy koni, Komisja Księgi Stadnej może odstąpić od niektórych wymogów dotyczących wzorca rasowego, pod warunkiem, że wszystkie inne wymagania związane z wpisem do działu głównego ksiąg klaczy i ogierów są spełnione.

Ogierzy i klacze zgłaszane do programu hodowli zachowawczej rodowodowo powinny spełniać warunki wpisu określone w załączniku nr 1. „Regulamin wpisu do Polskiej

Księgi Koników Polskich i zasady dopuszczania do użycia w programie hodowli zachowawczej koników polskich”.

Minimalne wymagania co do wartości użytkowej:

- wstępna próba użytkowości zaliczona na co najmniej 4 punkty (obowiązkowa dla ogierów i klaczy przed wpisaniem do księgi),
- zasadnicza połowa próba użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej zaliczona na co najmniej 21 pkt., w tym co najmniej 3 pkt. w ocenie zachowania (obowiązkowa dla ogierów po ukończeniu 30 msc., zalecana dla klaczy).

4. Wielkość populacji ogierów i klaczy konieczna dla prowadzenia pracy hodowlanej oraz faktyczna wielkość populacji na której prowadzi się prace hodowlane.

Jako wielkość populacji niezbędną dla prowadzenia pracy hodowlanej w państwowych ośrodkach hodowli zachowawczej, przyjmuje się około 150 klaczy - matek plus młode konie do wieku 3 lat oraz około 30-35 ogierów. Oprócz tego zakłada się utrzymywanie około 20 – 30 ogierów rezerwowych w stadach ogierów.

Zakładana wielkość populacji w hodowli terenowej wynosi około 500 - 800 klaczy i 100 – 150 ogierów, przy tendencji wzrostowej.

Spośród tej populacji (z państwowych ośrodków hodowli zachowawczej, jak i hodowli terenowej), konie spełniające wymogi związane z realizacją programu ochrony zasobów genetycznych (określone przez instytucję nadzorującą program), będą mogły w nim uczestniczyć.

5. Metody osiągania celu hodowlanego i zakres oceniania wartości użytkowej.

Dla osiągnięcia celu hodowlanego realizowane będą następujące elementy pracy hodowlanej wynikające z uczestnictwa ogierów i klaczy w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”:

5.1. System identyfikacji koników, ewidencja i dokumentacja hodowlana.

Podstawą identyfikacji koni jest opis umaszczenia oraz znaków szczególnych (np. wicherki na sierści) zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 504/2008 z dnia 6 czerwca 2008 wykonujące dyrektywy Rady 90/426/EWG i 90/427/EWG w odniesieniu do metod identyfikacji koniowatych (Dz. Urz. UE L 149 z 07.06.2008, str. 3) i Ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2008 r Nr 204 poz. 1281 z późn zm.)

Ze względu na rasowo specyficzne myszate umaszczenie koników, o stosunkowo małym zróżnicowaniu, w hodowli tej rasy duże znaczenie mają wszystkie dopuszczalne sposoby znakowania i identyfikacji osobników.

Podstawowa identyfikacja koników polskich wymagana przy wystawieniu „Paszportu konia” polega na opisie słownym, graficznym i wszczępieniu transpondera po lewej stronie szyi zgodnie z Rozporządzeniem Komisji (WE) Nr 504/2008, Ustawą o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt z dn. 2 kwietnia 2004 oraz instrukcją prowadzącego księgę.

Podstawowa ewidencja i dokumentacja hodowlana będzie prowadzona przez instytucję prowadzącą Księgę Stadną Koników Polskich w postaci indywidualnych kartotek koni oraz zbiorów komputerowych (zgodnie z zasadami określonymi przez prowadzącego Księgę). Uzupełnianie danych z hodowli terenowej (w tym z ośrodków hodowli rezerwatowej) będzie dokonywane przez uprawnione osoby wyznaczone przez prowadzącego Księgę.

5.2. Ocena wartości użytkowej

Wartość użytkowa koników (zgodnie z pkt. 5 Księgi Pochodzenia) będzie oceniana:

- 1) na podstawie prób użytkowości
- 2) na pokazach, wystawach i czempionatach

Przeprowadzane będą 3 rodzaje prób użytkowości:

- próba wstępna
- połowa próba zaprzęgowa lub
- połowa próba wierzchowa

Obok wymienionych prób użytkowości: połowej próby zaprzęgowej i połowej próby wierzchowej dopuszcza się możliwość oceny wartości użytkowej koników polskich na podstawie przeprowadzonych prób alternatywnych wierzchowych i zaprzęgowych zatwierdzonych przez Komisję Księgi Stadnej.

Zasady przeprowadzania prób użytkowości zawarte są w załączniku nr 2 do niniejszego Programu.

5.3. System selekcji

Dla koni biorących udział w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” prowadzone będą dwa odrębne systemy selekcji, tzn. dla hodowli rezerwatowej oraz stajennej i bezstajennej.

5.3.1. Hodowla rezerwatowa

Konie z hodowli rezerwatowej identyfikowane są zgodnie z art. 14 ust. 10-12 Ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt z dn. 2 kwietnia 2004 (pkt. 5.1).

Ze względu na specyfikę hodowli rezerwatowej system selekcji w tej hodowli będzie ukierunkowany wyłącznie na utrzymanie i utrwalenie istniejących cech.

Koniki utrzymywane w systemie hodowli rezerwatowej nie podlegają próbom użytkowości.

System selekcji w hodowli rezerwatowej składa się z 2 elementów:

- 1) Selekcji naturalnej, mającej decydujące znaczenie, zachodzącej samorzutnie w warunkach rezerwatowych, zmierzającej do utrzymania:
 - odporności na warunki atmosferyczne związane z chowem bezstajennym,
 - zaradność w wyszukiwaniu i dobrego wykorzystania paszy dostępnej w warunkach naturalnych,
 - płodności i zdolności do odchowywania potomstwa bez ingerencji człowieka,
 - odporności na schorzenia i pasożyty,
 - braku szczególnych wymagań co do pielęgnacji (zwłaszcza kopyt),
 - odpowiedniego zachowania się socjalnego, umożliwiającego tabunowy tryb życia (tworzenie stabilnych tabunów przez dominujące ogiery, braku dzieciobójstwa przez ogiery stadne).
- 2) Umiarkowanej selekcji zootechnicznej zmierzającej do zachowania typu rasowego (maść myszata bez odmian, brak rażących wad pokroju)

5.3.2. Hodowla stajenna i bezstajenna

W hodowli stajennej i bezstajennej stosowana będzie selekcja zootechniczna, indywidualna, dwuetapowa, metodą niezależnych poziomów brakowania:

I etap selekcji - na podstawie eksterieru i rozwoju fizycznego

II etap selekcji - na podstawie wyników prób użytkowości oraz wyników użytkowości rozplodowej.

Teoretyczna intensywność selekcji (dla obu etapów łącznie):

Dane wyjściowe o rozrodzie koników dla obliczenia teoretycznej intensywności selekcji:

Średni ogólny wskaźnik użytkowości rozplodowej klaczy (% stosunek liczby źrebiąt odsadzonych do liczby klaczy pokrytych):

Hodowla stajenna i bezstajenna - 72 %,

Hodowla rezerwatowa - 75 %

Średnia długość użytkowania rozplodowego klaczy:

Hodowla stajenna i bezstajenna - 10 lat,

Hodowla rezerwatowa - 13 lat

Średnia długość użytkowania rozplodowego ogierów:

Hodowla stajenna i bezstajenna - 15 lat,

Hodowla rezerwatowa - 15 lat

Obliczenia:

- od 150 klaczy w ośrodkach hodowli zachowawczej otrzymuje się rocznie około 108 źrebiąt (72 %) tj. około 54 klaczek i 54 ogierków
- średni remont roczny klaczy = $100/10 \text{ lat} = 10 \%$ tzn. około 15 szt.
- intensywność selekcji klaczy = 15 klaczy z 54 wyhodowanych czyli około 28 % (faktycznie przyjmuje się zakres 25 - 35 %)
- średni remont ogierów w ośrodkach hodowli zachowawczej = $100/15 \text{ lat} = 7 \%$ tzn. około 3 - 4 szt.
- intensywność selekcji ogierów = 4 ogiery z 54 wyhodowanych, czyli około 7,0 % (faktycznie przyjmuje się zakres 5 - 10 %)

5.4. System kojarzeń uwzględniający zachowanie zmienności genetycznej, zapobieganie nadmiernemu wzrostowi inbrodu oraz kompensacji cech.

Dla zachowania zmienności genetycznej dążyć się będzie do zrównoważonego kontynuowania i rozwoju istniejących 6 linii męskich i 16 linii żeńskich.

Okresowo tzn. co kilka lat prowadzone będą analizy mające na celu śledzenie rozwoju poszczególnych linii i niedopuszczenie do ich wygaśnięcia.

Oprócz kontynuowania linii męskich i żeńskich zaleca się prowadzenie komputerowego obliczenia potencjalnego inbrodu dla różnych kombinacji kojarzeń, które będą uwzględniane w planach kojarzeń w poszczególnych ośrodkach hodowli zachowawczej. Ponadto, na podstawie komputerowej analizy rodowodów typowane będą osobniki szczególnie cenne dla utrzymania zmienności genetycznej tzn. posiadające w genomie udział genów pochodzących od możliwie jak największej liczby przodków lub przodków rzadko reprezentowanych.

W hodowli stajennej i bezstajennej nie dopuszcza się kojarzeń kazirodznych typu: ojciec x córka, syn x matka, pełne rodzeństwo i półrodzeństwo.

W hodowli rezerwatowej dopuszcza się spontaniczne kojarzenia i tworzenie haremów.

6. Metody szacowania wartości hodowlanej.

Na podstawie wyników prób użytkowości dla poszczególnych koni mogą być sporządzane diagramy przedstawiające wartości bezwzględne i odchylenia wartości uzyskiwanych przez danego osobnika od wartości średnich, podane w jednostkach odchylenia standardowego.

Diagramy będą opracowywane w 2 układach:

- 1) na podstawie użytkowości własnej
- 2) na podstawie użytkowości potomstwa.

Szczegółowe szacowanie wartości hodowlanej może być prowadzone w oparciu o model osobniczy wielocechowy.

W modelu uwzględniane będą następujące czynniki środowiskowe: ośrodek hodowlany lub hodowca, rok urodzenia konia, rok przeprowadzania oceny wartości użytkowej, wiek konia przy ocenie wartości użytkowej, długość okresu treningu konia przed próbą wartości użytkowej.

Cechami ocenianymi w modelu osobniczym będą: długość kroku w stępie i kłusie, czas uzyskany na dystansie 500 m w stępie i kłusie, dystans przebyty w jeździe godzinowej (lub uzyskany czas na stałym dystansie), powrót tętna i oddechów do normy po jeździe godzinowej (lub dystansowej).

7. Zasady oceny efektywności działania programu hodowlanego.

1. Efektywność realizacji programu ocenia Komisja Księgi Stadnej.
2. Efektywność realizacji programu sprawdzana jest m.in. poprzez:
 - 1) monitorowanie liczebności populacji, w tym: w poszczególnych województwach, jak również tej jej części, która uczestniczy w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” oraz w „Programie ochrony zasobów genetycznych koni rasy konik polski”,
 - 2) sprawdzanie prawidłowości:
 - prowadzenia dokumentacji hodowlanej,
 - oceny wartości użytkowej (w cyklu rocznym),
 - 3) określanie skuteczności i zasięgu akcji promocyjnej dla koni tej rasy,
 - 4) po 7 latach od wejścia w życie programu, na podstawie prowadzonej oceny wartości użytkowej, określanie stabilizacji pożądanych cech w tej rasie.

8. Regulamin wpisu do Polskiej Księgi Stadnej Koników Polskich i zasady dopuszczania do użycia w programie hodowli zachowawczej koników polskich zostały określone w załączniku nr 1.

9. Metodyka oceny wartości użytkowej koników polskich została określona w załączniku nr 2.

10. Zasady kategoryzacji ogierów wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) zostały określone w załączniku nr 3.

Załącznik 1.

Regulamin wpisu do Polskiej Księgi Stadnej Koników Polskich i zasady dopuszczania do użycia w programie hodowli zachowawczej koników polskich.

Dla koni rasy konik polski prowadzi się wyłącznie księgę główną, która jest księgą zamkniętą. Główny dział księgi stadnej koników polskich prowadzony jest jako:

- dział główny księgi klaczy, zwany dalej księgą główną klaczy – GI
- dział dodatkowy księgi klaczy, zwany dalej księgą główną klaczy – GII
- dział główny księgi ogierów, zwany dalej księgą główną ogierów – G

Dla źrebiąt (ogierków i klaczek) nie prowadzi się osobnego działu w księdze, są one wpisywane pod swoimi matkami (w księgach głównych klaczy: GI lub GII), po spełnieniu następujących wymogów:

- pochodzą co najmniej od czterech pokoleń przodków wpisanych do polskiej księgi koni rasy konik polski lub odpowiedniej księgi zagranicznej i mają potwierdzone pochodzenie na podstawie wyników badań markerów genetycznych (w upoważnionym przez prowadzącego księgę laboratorium)
- są zidentyfikowane jako chodzące źrebięta przy matkach na podstawie świadectwa pokrycia przed dniem 31 grudnia roku, w którym się urodziło źrebię lub w terminie 6 miesięcy od daty urodzenia (w zależności od tego, która z dat przypada później).

Numer UELN (Uniwersalny Dożywotni Numer Konia) jest tożsamy z numerem wpisu do księgi pod matką.

Klaczki i ogierki, które wcześniej zostały wpisane jako źrebięta pod swoimi matkami (w księdze GI lub GII), w wieku dorosłym kwalifikowane są do użycia w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” i wpisywane do odpowiedniego działu księgi klaczy (GI lub GII) lub ogierów (G), zgodnie ze swoimi zaletami. Osobniki takie, uczestnicząc w Programie, służą do doskonalenia koni rasy konik polski.

Do ksiąg głównych klaczy (GI i GII) i ogierów (G) wpisuje się koniki polskie, które:

- są wpisane pod matkami jako potomstwo hodowlane (zgodnie z określonymi wyżej wymogami),
- są poddawane ocenie wartości użytkowej,
- wykazują cechy charakterystyczne określone we wzorcu rasowym (zgodnie z wymogami określonymi dla prowadzonych działów)

1. Zasady uczestnictwa w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” koni wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) i klaczy (GI i GII).

1.1. Ogiery i klacze wpisane do działu głównego księgi ogierów i klaczy, a uczestniczące w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”, mają utrwalać określony w nim wzorzec rasy oraz służyć do oceny efektywności jego działania.

1.2. Do uczestnictwa w Programie kwalifikuje się ogiery i klacze, pochodzące od przodków wpisanych do polskiej Księgi Stadnej koni rasy konik polski lub odpowiedniej księgi zagranicznej, które zostały zidentyfikowane zgodnie z zasadami kontroli pochodzenia obowiązującymi dla tej rasy koni oraz spełniają warunki określone we wzorcu rasy.

1.3. Numeracja ogierów i klaczy wpisanych do ksiąg, a uczestniczących w Programie jest odrębna dla ogierów i klaczy.

1.4. Księgi stadne są wydawane drukiem (K_{kn})

1.5. W Programie mogą uczestniczyć ogiery i klacze wpisane do działu głównego księgi ogierów i klaczy (również dodatkowego), które powinny:

- posiadać rodowód odpowiadający warunkom określonym w programie hodowlanym i być przydatne do doskonalenia rasy,
- zostać zidentyfikowane po urodzeniu według warunków określonych w Programie hodowli zachowawczej,
- być poddawane ocenie wartości użytkowej

W Programie nie mogą uczestniczyć konie, które nie spełniają warunków wzorca rasy oraz nie spełniają kryteriów opisanych w pkt. 3.

2. Dokumentacja hodowlana.

2.1. Dokumentację hodowlaną stanowią:

a. Dokumenty związane z prowadzeniem ksiąg i uczestnictwem w Programie:

- zaświadczenie o wpisie klaczy do działu księgi klaczy/ świadectwo udziału klaczy w programie zachowawczym,
- zaświadczenie o wpisie ogiera do działu głównego księgi ogierów/świadectwo udziału ogiera w programie zachowawczym,
- kartoteka ogiera,
- kartoteka klaczy,

- paszport konia

b. Dokumenty związane z rozrodem koni:

- świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy,

- zaświadczenie dokonania embriotransferu

- protokół z przeglądu ogierów dopuszczonych do rozrodu na terenie województwa.

2.2. Dokumentacja dla ogierów i klaczy uczestniczących w Programie hodowli zachowawczej jest prowadzona systemem kartotekowym i zawiera: numer wpisu do programu i symbol księgi rasowej, płeć, nazwę konia, datę urodzenia, maść i odmiany oraz inne znaki identyfikacyjne, wymiary (z wyłączeniem koni utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej), rodowód (minimum trzy pokolenia), numer badania na potwierdzenie pochodzenia, dane dotyczące hodowcy i właściciela, wyniki oceny wartości użytkowej i hodowlanej.

2.3. Kartoteki muszą być przechowywane w archiwum przez 30 lat.

2.4. Prowadzący księgi wydaje je drukiem lub w formie elektronicznej.

2.5. Od dnia 1 stycznia 2007 roku źrebięta urodzone w IV kwartale są zaliczane do rocznika roku urodzenia.

2.6. "Paszport konia" jest podstawowym dokumentem stwierdzającym pochodzenie konia wydawanym przez prowadzącego księgę na podstawie "Zgłoszenie konia do rejestru" z załączonym "Świadectwem pokrycia/unasienniania klaczy".

2.7. "Świadectwo pokrycia klaczy" - źródłowy dokument hodowlany-na pierwszej stronie wypełniane jest przez posiadacza ogiera dopuszczonego do rozrodu. Na odwrocie zamieszcza się podstawowe dane dotyczące urodzonego źrebięcia (datę urodzenia, płeć i właściciela klaczy w momencie jej wyźrebiania).

2.8. Przy stanowieniu klaczy poza granicami kraju należy przy opisie źrebięcia urodzonego w Polsce przedstawić "Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy", rodowód wraz z symbolem księgi rasowej oraz dokument stwierdzający dopuszczenie ogiera do rozrodu w kraju, w którym klacz została pokryta, jeżeli w kraju tym prowadzi się księgę stadną koników polskich zgodną z księgą kraju pochodzenia.

2.9. Znajdujące się na odwrocie "Świadectwa pokrycia/unasienniania klaczy" "poświadczenie urodzenia źrebięcia" wypełnia upoważniony przez prowadzącego księgę specjalista. W/w poświadczenie nie zastępuje "paszportu konia" i nie jest dokumentem uwzględnianym przy kwalifikacji koni do udziału w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”.

2.10. Obowiązkowe jest potwierdzenie pochodzenia badaniem markerów genetycznych (DNA) wykonanym na koszt hodowcy lub prowadzącego księgę w upoważnionym

laboratorium już u źrebiąt przy matkach przed wydaniem dokumentu identyfikacyjnego (Paszportu konia).

2.11. Prowadzący księgę wydaje hodowcy „Paszport konia”, w którym określa za pomocą przyjętego kodu liczbowego przynależność wpisanego konia do koni rasy konik polski.

Po zakwalifikowaniu konia do **działu głównego księgi ogierów (G)** lub **działu księgi klaczy (GI lub GII)** i po przyjęciu do „Programu hodowli zachowawczej koników polskich” wydaje: „Zaświadczenie o wpisie ogiera do działu głównego księgi ogierów (G)”/“Świadectwo udziału ogiera w programie zachowawczym” i/lub „Zaświadczenie o wpisie klaczy do działu głównego księgi klaczy (GI lub GII)”/“Świadectwo udziału klaczy w programie zachowawczym”. Do wymienionych świadectw należy wpisać numer identyfikacyjny konia.

2.12. W nadawaniu nazw konikom przyjmuje się zasadę, że nadaje się źrebięciu nazwę zaczynającą się na tę samą literę (w miarę możliwości na tę samą sylabę) co nazwa matki. Zaleca się nadanie nazwy źrebięciu na tę samą literę co nazwa założycielki linii genealogicznej. Unikane będzie nadawanie koniom nazw już istniejących, za wyjątkiem nazw koników urodzonych co najmniej przed 30 latami.

Weryfikacja nazw będzie dokonywana przez Redakcję Ksiąg Stadnych.

2.13. W przypadku zniszczenia lub zgubienia wydanych właścicielom dokumentów hodowlanych prowadzący księgę może na pisemny wniosek właściciela wydać duplikat. Można wydać tylko jeden duplikat każdego ze świadectw. Wydanie duplikatu musi być odnotowane w karcie klaczy lub ogiera.

3. Tryb przyjęcia ogierów i klaczy do „Programu hodowli zachowawczej koników polskich” oraz wpisywania do działu głównego ksiąg ogierów i klaczy.

3.1. Wpisu ogierów i klaczy do działu głównego ksiąg, a także przyjęcia do „Programu hodowli zachowawczej koników polskich”, dokonuje specjalista posiadający zaświadczenie wydane przez prowadzącego księgę (po zdaniu egzaminu przed komisją powołaną przez prowadzącego księgę).

3.2. Przyjęcie ogiera i klaczy do „Programu hodowli zachowawczej koników polskich” wymaga złożenia przez właściciela stosownego wniosku i jego deklaracji, że poddaje się rygorom Programu i decyzjom Komisji Księgi Stadnej.

3.3. Ogiery kwalifikowane są do rozrodu komisyjnie i aby mogły być przyjęte do *działu głównego księgi ogierów (G) Programu hodowli zachowawczej* muszą:

- posiadać typ i inne charakterystyczne dla rasy koników polskich cechy przyjęte we wzorcu rasy,
- wykazywać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
- ukończyć 30 miesięcy do 30 listopada (w dniu oceny min 27 miesięcy), być poddawane ocenie wartości użytkowej (ogierzy muszą obowiązkowo w dniu oceny zaliczyć z wynikiem pozytywnym wstępną próbę użytkowości, a następnie w wieku 3 lub 4 lat próbę użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej z wynikiem pozytywnym zgodnie z załącznikiem nr 2 – z wyłączeniem ogierów utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej),
- uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 78 pkt. bonitacyjnych, w tym co najmniej 13 pkt. za typ,

oraz spełnić następujące warunki rodowodowe:

- pochodzić po obojgu rodzicach uczestniczących w Programie, wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) i działu głównego księgi klaczy (GI),
- Ogiery wpisane do działu głównego księgi ogierów i uczestniczące w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” zaliczane są do trzech kategorii zgodnie z załącznikiem nr 3. W rozrodzie, do doskonalenia rasy, mogą uczestniczyć ogierzy posiadające minimum kat. C., które poddawane są corocznej ocenie pod rygorem wykreślenia z Programu (zasadniczo w terminie 15 sierpnia – 15 listopada).

3.4. Klacze kwalifikowane do rozrodu aby mogły być wpisane do *działu głównego (GI) i dodatkowego księgi klaczy (GII) i przyjęte do Programu hodowli zachowawczej* muszą:

- posiadać typ i inne charakterystyczne dla rasy koników polskich cechy przyjęte we wzorcu rasy,
- wykazywać się zdrowiem, prawidłową budową i rozwojem,
- muszą być zażrebione lub urodzić jedno zarejestrowane źrebię, pierwsze pokrycie klaczy nie może mieć miejsca przed ukończeniem przez nią 30 miesięcy życia (za wyjątkiem hodowli rezerwatowej); potomstwo klaczy krytych przed ukończeniem 30 miesięcy nie będzie miało prawa do wpisu do działu głównego księgi ogierów (G) i działu głównego księgi klaczy (GI) oraz do uczestniczenia w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” (potwierdzone odpowiednim wpisem w paszporcie).
- uzyskać w ocenie pokroju co najmniej 75 pkt. bonitacyjnych, w tym za typ 12 pkt., a w przypadku linii zagrożonych wyginięciem, które określa Komisja Księgi Stadnej, co najmniej

11 pkt. oraz w dniu oceny zaliczyć z wynikiem pozytywnym wstępną próbę użytkowości, zgodnie z załącznikiem nr 2 (za wyjątkiem klaczy z hodowli rezerwatowej),

- klacze wpisane do działu głównego (GI) nie mogą posiadać odmian,
- klacze wpisane do działu dodatkowego (GII) mogą posiadać na głowie drobne odmiany (siwizna, kwiatek, gwiazdka) i kończynach (piętka, piętki),

oraz spełnić następujące warunki rodowodowe:

a. zakwalifikowane do **działu głównego księgi klaczy (GI)**, muszą:

- pochodzić po obojgu rodzicach uczestniczących w Programie wpisanych do działu głównego ksiąg ogierów i klaczy

b. zakwalifikowane do **działu dodatkowego księgi klaczy (GII)**, muszą:

- pochodzić po ojcu uczestniczącym w Programie wpisanym do działu głównego księgi ogierów i matce, której obydwój rodzice wpisani są do działu głównego ksiąg klaczy i ogierów.

3.5. Zdrowie ocenia się na podstawie oględzin konia. W przypadku podejrzenia o schorzenie, dokonujący oceny konia powinien zażądać przedstawienia świadectwa zdrowia konia wystawionego przez lekarza weterynarii.

Na ocenę budowy i rozwoju konia składa się wynik 3 pomiarów (wysokość w kłębie, obwód klatki piersiowej, obwód nadpęcia przedniego), ich wzajemny stosunek oraz ocena pokroju wyrażona w punktach bonitacyjnych. Pomiarów biometrycznych nie dotyczą koni utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej.

Budowę, rozwój i ruch konia ocenia się według 100-punktowej skali przyznając za:

typ	-	do 15 pkt.
głowę i szyję	-	do 5 pkt.
kłodę	-	do 15 pkt.
kończyny przednie	-	do 10 pkt.
kończyny tylne	-	do 10 pkt.
kopyta	-	do 10 pkt.
ruch (stępn i kłus)	-	do 20 pkt. (10+10)
wrażenie ogólne	-	do 15 pkt.

Po ukończeniu 5. roku życia konie wpisane do działu głównego ksiąg ogierów i klaczy, a uczestniczące w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” muszą być poddane weryfikacji wymiarów i oceny pokroju, których wyniki należy zamieścić w dokumentacji hodowlanej.

3.6. Konie wpisane do działu głównego ksiąg ogierów i klaczy nie mogą uczestniczyć w Programie hodowli zachowawczej, jeżeli stwierdzono u nich:

- obustronną ślepotę,
- nieprawidłową budowę szczęki (tzw. karpiowaty lub szczupaczy zgryz),
- jedno lub obustronne wnetrostwo,
- szpat kostny

oraz, które uzyskały mniej niż połowę maksymalnej liczby punktów przy ocenie kłody, nóg przednich, tylnych, kopyt i ruchu. O dyskwalifikacji decyduje przyznanie mniej niż połowa punktów nawet za jeden z w/w elementów oceny.

3.7. Przed zakwalifikowaniem konia do udziału w Programie hodowli zachowawczej i wpisaniem do działu głównego księgi ogierów i/lub klaczy należy:

a) sprawdzić tożsamość konia (identyfikacja) poprzez porównanie zgodności danych zawartych w "Paszporcie konia", szczególnie porównanie jego maści, odmian, i znaków szczególnych oraz wieku określanego na podstawie wyglądu zębów wynikającym z tego dokumentu ze stanem faktycznym.

Żrebię powinno być zidentyfikowane jako chodzące przy matce, na podstawie świadectwa pokrycia klaczy (lub świadectwa unasienniania klaczy), przed dniem 31 grudnia roku, w którym się urodziło lub w terminie 6 miesięcy od daty urodzenia, w zależności od tego, która z dat przypada później. Zaleca się dokonywanie opisu nie wcześniej niż po ukończeniu przez źrebię 3 miesięcy. Identyfikacja musi być przeprowadzona zgodnie z aktualnie obowiązującymi przepisami krajowymi i dyrektywami WE.

- b) sprawdzić prawidłowość rozwoju konia i stwierdzić brak objawów chorobowych,
- c) wykonać podstawowe pomiary konia (za wyjątkiem koni utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej),
- d) przeprowadzić ocenę budowy,
- e) poddać konia próbie wstępnej (za wyjątkiem koni utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej)
- f) przy kwalifikacji pokrytych klaczy sprawdzić "Świadectwo pokrycia/unasienniania klaczy",
- g) przy kwalifikacji ogierów 3 – letnich i starszych sprawdzić wynik polowej próby użytkowości wierzchowej lub zaprzęgowej (za wyjątkiem ogierów utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej)
- h) nadać numer uczestnictwa w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”

3.8. Dopuszcza się możliwość wpisu do ksiąg stadnych koni rasy konik polski i uczestnictwa w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”, koników polskich urodzonych za granicą (o polskich rodowodach) na następujących zasadach:

- koniki polskie urodzone za granicą będą mogły być oceniane w Polsce lub ocena ta będzie mogła być przeprowadzona za granicą u hodowcy, ale przez specjalistę, który został upoważniony przez prowadzącego księgę.
- przy wpisie do ksiąg koniki zagraniczne będą musiały posiadać potwierdzone pochodzenie na podstawie badań markerów genetycznych (swoich i rodziców) z kraju pochodzenia (z atestowanego laboratorium) lub laboratorium polskiego, kopie świadectwa pokrycia matki, kopie ze stron paszportu: z datą urodzenia i nazwą, rodowodem i opisem graficznym, ewentualne dokumenty o zdanych próbach dzielności.

3.9. Ogiery i klacze sprowadzone z zagranicy, aby mogły uczestniczyć w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” winny:

- być przydatne dla osiągnięcia celu hodowlanego określonego w programie hodowlanym
- być poddane ocenie wartości użytkowej. Jeśli ocena nie została przeprowadzona w kraju pochodzenia, musi być ona dokonana w Polsce,
- ogiery być dopuszczone do rozrodu przez prowadzącego księgę w kraju pochodzenia. W przypadku sprowadzenia z zagranicy osobników przed uzyskaniem wpisu do ksiąg, muszą one posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzą od rodziców wpisanych do ksiąg, a w Polsce uzyskać wpis do działu głównego księgi ogierów na ogólnych zasadach za zgodą Komisji Księgi Stadnej,
- klacze być wpisane do księgi stadnej koników polskich w kraju pochodzenia. W przypadku sprowadzenia z zagranicy klaczy nie wpisanej do księgi, posiadać świadectwo stwierdzające, że pochodzi ona po rodzicach wpisanych do księgi i uzyskać w Polsce wpis do działu głównego lub dodatkowego księgi klaczy na ogólnych zasadach.

3.10. Sztuczne unasiennianie i embriotransfer zarodków są dopuszczane tylko w szczególnych sytuacjach, po każdorazowym uzyskaniu zgody Komisji Księgi Stadnej. Zasady i wymaganą dokumentację sztucznego unasienniania i embriotransferu szczegółowo określa Art. 34 Ustawy z dn. 29 czerwca 2007 roku o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich z późniejszymi zmianami, Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 listopada 2009 r. w sprawie materiału genetycznego wykorzystywanego w rozrodzie zwierząt gospodarskich oraz wewnętrzna instrukcja prowadzącego księgę.

Załącznik nr 2.

Metodyka oceny wartości użytkowej koników polskich.

Polowe próby użytkowości (wierzchowe lub zaprzęgowe) dotyczą wszystkich ogierów (a zalecane są dla klaczy) 3 lub 4-letnich, które przeszły etap selekcji eksterierowej i są przeznaczone na reproduktory lub klacze stadne (zostały wpisane do działu głównego księgi ogierów i/lub klaczy) oraz zostały zakwalifikowane do udziału w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”. Próby użytkowości nie dotyczą koników utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej.

Ogierzy wpisane do działu głównego księgi ogierów przed zakwalifikowaniem do Programu hodowli zachowawczej muszą obligatoryjnie zaliczyć wstępną próbę użytkowości na co najmniej 4 pkt. Następnie aby mogły dalej uczestniczyć w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” w wieku 3 lub 4 lat połową próbę użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej z wynikiem pozytywnym.

Warunkiem zakwalifikowania do Programu hodowli zachowawczej klaczy wpisanej do odpowiedniego działu księgi klaczy (G I i G II) jest zaliczenie przez nią próby wstępnej na co najmniej 4 pkt.

Próba użytkowości powinna być poprzedzona odpowiednim przygotowaniem konia do poszczególnych elementów prób.

Próby użytkowości przeprowadza na zlecenie instytucji prowadzącej księgę stadną – powołana komisja.

Za przygotowanie konia do prób użytkowości odpowiada właściciel konia. Za przeprowadzenie prób użytkowości odpowiada jednostka wyznaczona przez instytucję prowadzącą księgę stadną.

Stan zdrowotny ogierów i klaczy zgłoszonych do próby polowej ocenia lek. wet., który swoją opinię przedstawia komisji, a ta podejmuje ostateczną decyzję o dopuszczeniu konia do danej próby.

1. Próba wstępna.

Ogierzy i klacze wpisane do działu księgi klaczy (GI i GII) i działu głównego księgi ogierów (G) przechodzą tę próbę jako obowiązkową podczas kwalifikowania ich do udziału

w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”, po spełnieniu warunków określonych w „Regulaminie wpisu do Polskiej Księgi Stadnej Koników Polskich i zasadach dopuszczania do użycia w programie hodowli zachowawczej koników polskich” (pkt. 3).

Polega ona na ocenie zachowania się konia podczas zakładania ogłowia, trzymania do oceny i prowadzenia w rękę na trójkącie (o wielkości zgodnej z przyjętymi standardami) w stępie i kłusie. Zachowanie się konia oceniane jest, w zależności od wykonania czynności, w skali 5-punktowej:

5 pkt. - z łatwością, bezbłędnie, w sposób płynny

4 pkt. - z drobnymi zahamowaniami, w sposób mało płynny

3 pkt. - z trudnościami, po 1 - 3 nieudanych próbach

2 pkt. - z dużymi oporami, po więcej niż 3 nieudanych próbach, konieczna pomoc drugiej osoby

1 pkt. - niemożliwa do wykonania wskutek oporu lub niebezpiecznych reakcji konia.

Otrzymanie 1 lub 2 pkt. w próbie wstępnej wyklucza konia z udziału w dalszych próbach.

Próbę wstępną można powtórzyć jednokrotnie, po co najmniej jednomiesięcznym ponownym przygotowaniu konia.

2. Polowa próba zaprzęgowa

Dotyczy ogierów wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) oraz klaczy wpisanych do działu księgi klaczy (GI lub GII) uczestniczących w Programie hodowli zachowawczej i polega na ocenie 8 elementów próby:

1) Ocena zachowania się konia podczas zaprzęgania w pojedynkę, stania w miejscu

i 3-krotnego ruszania z miejsca wozu lub bryczki na kołach ogumionych (z hamulcem), o masie około 100 - 120 % masy ciała konia i ruchu na drodze utwardzonej, na dystansie około 80 m w stępie i kłusie. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej. Próbę przeprowadza się z udziałem powożącego, sędziego i ewentualnie pomocnika powożącego.

2) Pomiar czasu (szybkości) przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy

czym liczona będzie liczba kroków (na odcinku 100 m), przy pomocy licznika (lub w inny powszechnie przyjęty sposób określony przez komisję), dla oceny średniej długości kroku.

Punktacja za stęp		Punktacja za kłus	
norma czasu	pkt.	norma czasu	pkt.
do 5 min	5	do 2 min	5
do 5 min 15 sek.	4	do 2 min 10 sek.	4
do 5 min 30 sek.	3	do 2 min 20 sek.	3
do 5 min 45 sek.	2	do 2 min 30 sek.	2
do 6 min	1	do 2 min 40 sek.	1

3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie:

norma długości kroku w stępie	pkt.	norma długości kroku w kłusie	pkt.
min 150 cm	5	min 250 cm	5
min 140 cm	4	min 235 cm	4
min 130 cm	3	min 220 cm	3
min 120 cm	2	min 205 cm	2
min 110 cm	1	min 190 cm	1

4) Próba wysiłkowa (wariant I) - jazda godzinowa (5 odcinków: 9 min. stęp + 3 min. kłus) na drodze utwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans oraz przed próbą wysiłkową (jazdą godzinową) określone zostanie tętno spoczynkowe, a następnie w 30 min po zakończeniu próby (w celu określenia powrotu tętna do normy).

Ponadto przed jazdą godzinową i w 30 min. po zakończeniu próby określana będzie częstotliwość oddechów (w celu określenia powrotu oddechów do normy).

Pomiary wskaźników fizjologicznych należy przeprowadzać w takich warunkach aby uniknąć wpływu dodatkowych bodźców stresujących konia.

Punktacja za jazdę godzinową:

minimalny przebyty dystans	pkt.
8000 m	10
7500 m	8
7000 m	6
6500 m	4
6000 m	2

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie próby wysiłkowej, zamiast jazdy godzinowej z mierzaniem dystansu, wariant II - jazdy na stałym dystansie 8000 m (5 odcinków po 800 m stępem i 800 m kłusem) z pomiarem czasu. Pomiar tętna i oddechów dokonany zostanie jak w wariancie jazdy godzinowej.

Dla otrzymania porównywalnych wyników może być wyliczona średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

maksymalny czas	pkt.
60 min	10
65 min	8
70 min	6
75 min	4
80 min	2

3. Polowa próba wierzchowa:

Dotyczy ogierów wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) oraz klaczy wpisanych do działu księgi klaczy (GI lub GII) uczestniczących w Programie hodowli zachowawczej i polega na ocenie 8 elementów próby:

1) Ocena zachowania się konia podczas siodłania, wsiadania jeźdźca i ruchu w stępie i kłusie na dystansie około 80 m na drodze nieutwardzonej. Dla oceny zachowania się konia będzie stosowana skala punktowa jak w próbie wstępnej.

2) Pomiar czasu przebycia odcinka 500 m w stępie i w kłusie, przy czym liczona będzie liczba kroków (na odcinku 100 m) licznikiem dla oceny średniej długości kroku (lub w inny powszechnie przyjęty sposób określony przez komisję). Zastosowane zostaną normy czasu i skala punktowa jak w próbie zaprzęgowej.

3) Pomiar długości kroku w stępie i kłusie (zastosowane normy długości i skala ocen jak podczas próby zaprzęgowej).

4) Próba wysiłkowa (wariant I) - jazda godzinowa (5 odcinków: 8 min stęp + 3 min. kłus + 1 min. galop) na drodze nieutwardzonej, przy czym mierzony będzie przebyty dystans oraz przed jazdą godzinową określone zostanie tętno spoczynkowe, a następnie w 30 min po zakończeniu próby (w celu określenia powrotu tętna do normy).

Ponadto przed jazdą godzinową i w 30 min. po zakończeniu próby określana będzie częstotliwość oddechów (w celu określenia powrotu oddechów do normy).

W odniesieniu do pomiarów wskaźników fizjologicznych obowiązują takie same zasady, jak w próbie zaprzęgowej.

Punktacja za jazdę godzinową:

Minimalny przebyty dystans	pkt.
9000 m	10
8500 m	8
8000 m	6
7500 m	4
7000 m	2

W zależności od warunków lokalnych dopuszcza się przeprowadzanie próby wysiłkowej, zamiast jazdy godzinowej z pomiarem dystansu, wariant II - jazdy na stałym dystansie 9000 m (5 odcinków po 600 m stęp, 600 m kłus, 600 m galop) z pomiarem czasu. Pomiar tętna i oddechów dokonany zostanie jak w wariacie jazdy godzinowej. Dla otrzymania porównywalnych wyników może być wyliczona średnia szybkość.

Punktacja za jazdę dystansową:

Maksymalny czas	pkt.
60 min	10
65 min	8
70 min	6
75 min	4
80 min	2

Badanie tętna i oddechu w 30 min po zakończeniu próby zaprzęgowej lub

wierzchowej i porównaniu ich częstotliwości ze stanem spoczynkowym (badanie przed próbą):

różnica do 5 oddechów i uderzeń serca = 2,5 + 2,5 pkt.

różnica do 10 oddechów i uderzeń serca = 2,0 + 2,0 pkt.

różnica do 15 oddechów i uderzeń serca = 1,5 + 1,5 pkt.

różnica do 20 oddechów i uderzeń serca = 1,0 + 1,0 pkt.

różnica do 25 oddechów i uderzeń serca = 0,5 + 0,5 pkt.

Próbie zaprzęgową lub wierzchową można powtórzyć jednokrotnie w następnym roku. W uzasadnionych przypadkach Komisja Księgi Stadnej może wyrazić zgodę na przystąpienie ogiera do próby w wieku 5 lat.

Szczegółowe warunki dotyczące przeprowadzania próby zaprzęgowej lub wierzchowej w odniesieniu do miejsca jej przeprowadzania, trasy, rodzaju zaprzęgu (w tym uprzęży), ubioru jeźdźca (powożącego) oraz jego masy ciała, dopuszczalnych pomocy jeździeckich, każdorazowo określa komisja powołana przez prowadzącego księgi do przeprowadzenia próby.

W przypadku panujących trudnych warunków na trasie przeprowadzanej próby (np. miękkie rozmiękłe podłoże lub inne utrudnienia) komisja może obniżyć wymagane normy mierzalne, w odniesieniu do poszczególnych elementów próby, o 5 – 10 %.

Wyniki prób użytkowości będą podawane w wartościach bezwzględnych, jak również mogą być podane w wartościach odchylenia standardowego od średniej danego rocznika koni oraz od średniej potomstwa poszczególnych ogierów.

Maksymalna ocena w punktach za próbę zaprzęgową lub wierzchową:

1. ocena zachowania się	5 pkt.
2. szybkość w stępie	5 pkt.
3. szybkość w kłusie	5 pkt.
4. długość kroku w stępie	5 pkt.
5. długość kroku w kłusie	5 pkt.
6. próba wysiłkowa	10 pkt.
7. powrót tężna do normy	2,5 pkt.
<u>8. powrót oddechów do normy</u>	<u>2,5 pkt.</u>
Ogółem	40 pkt.

ocena wybitna 36 – 40 pkt.

ocena bardzo dobra 31 – 35 pkt.

ocena dobra 26 – 30 pkt.

ocena dostateczna 21 – 25 pkt.

Minimalne wymagania co do wartości użytkowej:

- wstępna próba użytkowości zaliczona na co najmniej 4 punkty

- próba użytkowości zaprzęgowej lub wierzchowej zaliczona na co najmniej 21 pkt. (w tym co najmniej 3 pkt. w ocenie zachowania).

Załącznik nr 3.

Kategoryzacja ogierów rasy konik polski wpisanych do działu głównego księgi ogierów (G) i uczestniczących w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich”.

Ogierzy mogą uzyskać kategorię C, B, A po spełnieniu następujących warunków:

Kategoria C

Kategorię C uzyskują młode ok. 2,5-letnie ogierzy wpisane do działu głównego księgi ogierów (G) i zakwalifikowane do „Programu hodowli zachowawczej koników polskich”, po zdaniu próby wstępnej (zgodnie z załącznikiem nr 2). Próba wstępna nie jest wymagana przy kwalifikowaniu ogierów utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej.

Kategoria B

Kategorię B uzyskuje ogier w wieku 5 lat lub starszym, który od momentu uczestnictwa w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” uzyskał co najmniej 20 punktów hodowlanych oraz zdał połowę próbę użytkowości (wierzchową lub zaprzęgową) na ocenę co najmniej dostateczną (próba nie dotyczy ogierów utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej). Kategoria B jest nadawana dożywotnio. Ogier może być, ale nie musi, za wybitne osiągnięcia przekwalifikowany do kategorii A.

Kategoria A

Kategorię A może uzyskać ogier, który miał kategorię B, a w wieku 7 lat lub starszym uzyskał co najmniej 100 punktów hodowlanych za potomstwo wpisane do księgi ogierów(G) lub klaczy(GI lub GII) oraz zdał połowę próbę użytkowości (wierzchową lub zaprzęgową) na ocenę co najmniej dobrą (próba nie dotyczy ogierów utrzymywanych w systemie hodowli rezerwatowej).

Tabela punktów hodowlanych za ocenę potomstwa:

za opisane źrebię (sysaka) ocenionego na:

-11 pkt.	1 pkt.
-12 pkt.	2 pkt.
-13 pkt.	3 pkt.
-14 pkt.	4 pkt.
-15 pkt.	5 pkt.
-16 pkt.	6 pkt.
-17 pkt.	7 pkt.
-18-20 pkt.	8 pkt.

Za klacz wpisaną do działu księgi klaczy (GI lub GII) i uczestniczącą w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” – 20 pkt.

Za ogiera wpisanego do działu głównego księgi ogierów (G) i uczestniczącego w „Programie hodowli zachowawczej koników polskich” – 50 pkt.